

प्र.11. श्लोक पठित्वा उत्तर देत –
सुपूर्ण सदैवास्ति खाद्यान्न भाण्डं नदीनां जलं यत्र पीयूष तुल्यम् ।
इयं स्वर्णवद् भाति शस्यैर्धरेयं क्षितौ राजते भारत स्वर्णभूमिः ।
क) एक पदेन उत्तर देत–

1. अत्र किं सदैव सुपूर्णमस्ति?
2. इयं धरा कैः स्वर्णवद् भाति?

ख) पूर्ण वाक्येन उत्तर देत –

1. भारत स्वर्णभूमि : कुत्र राजते?

ग) भाषिक कार्यम्–

1. जलम् कः वचनम् ।
2. नदीनां जलं यत्र तुल्यम् 1

प्र. 12. प्रश्न निर्माण कुरुत– 4

1. सूर्य : पश्चिमायां दिशायाम् अस्तं गच्छति ?
2. पृथिवी स्थिरा वर्तते इति परम्परया प्रचलिता रुढिः?
3. आर्यभट्टस्य योगदानं गणितज्योतिष संबद्ध : वर्तते?
4. सर्वे नदीतीरं प्राप्ताः प्रसन्ना : भवति ?

प्र. 13. क) समानार्थकपदानि लिखत– 4

संसारे, समीपम् गणनम्, राक्षसौ

ख) संस्कृत पदानि लिखत– 4

खेत, आज, बहिन, सात

प्र. 14. आम्/न 4

1. जयन्तः कृष्णस्य पुत्रः ।
2. तक्रं शक्रस्य दुर्लभम् ।
3. कातरो युद्धे युद्ध्यते ।
4. सिंहः करिणां कुलं हन्ति ।

प्र. 15. क. वाक्यपूर्ति कुरुत– 4

1. तयोः प्रियं कुर्यात् ।
2. वर्षशतैः निष्कृतिः न कर्तुं शक्या ।
3. राजा तथा प्रजा ।
4. यायत् सफलः न भवति परिश्रमं कुरु ।
(नित्यं, अपि, तावत्, यथा)

ख) भिन्न प्रकृति पर चिनुत – 4

1. गच्छति, पठति धावति, अहसत् ।
2. छात्रः सेवक, लेखिका, क्रीडकः ।
3. पत्रम्, मित्रम्, पुष्पम्, आम्रः ।
4. व्याघ्रः, भल्लुकः, गजः, कपोतः ।

निर्देशाः–

1. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
2. प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति ।

खण्ड 'क' अपठित अवबोधनम् – 10 अंक

खण्ड 'ख' रचनात्मक कार्यम् – 15 अंक

खण्ड 'ग' अनुपयुक्त व्याकरण – 20 अंक

खण्ड 'घ' पठित अवबोधनम् – 35 अंक

खण्ड क अपठित अवबोधनम्

प्र.1. गद्यांश

यदा रात्रिः गच्छति तदा सूर्यः आगच्छति अन्धकारः प्रणश्यति प्रातः कालः च भवति । इयं मधुरा वेला भवति । चन्द्रः अस्ताचलं गच्छति । तारकाः च भजन्ति निस्तेजा भवन्ति । प्रातः काले जनाः सूर्यम् नमन्ति ईशम् च भजन्ति । प्रातःकाले खगाः कूजन्ति । जनाः स्वकार्याणि कुर्वन्ति । कृषकाः क्षेत्रेषु कृषिकार्यं कुर्वन्ति । केचन जनाः भ्रमणाय उद्यानं प्रति गच्छन्ति । तत्र जनाः भ्रमन्ति व्यायामं च कुर्वन्ति । प्रसन्नाः बाला अपि इतः ततः गच्छन्ति । वानराः वृक्षेषु कूर्दन्ति ।

क) एक पदेन उत्तर देत–

10

1. यदा रात्रिः, गच्छति तदा कः आगच्छति?
2. चन्द्रः कुत्र गच्छति ?
3. प्रातःकाले के कूजन्ति ?
4. जनाः कुत्र भ्रमन्ति?
5. प्रातः काले जनाः किम् नमन्ति?
6. बानरः कुत्र कूर्दन्ति ?
7. गच्छति कः वचनम् ।
8. नमन्ति कः लकार ।
9. वृक्षेषु कः वचनम् ।
10. तारकाः च भजन्ति भवन्ति ।

प्र. 2. पंचवाक्यानि अनुच्छेद लिखत्— 5

“रायपुर नगरम्”

मञ्जूषा = (प्रदेशस्य, महत्त्वं, तडागाः, शिल्प, नद्याः)

प्र.3.) पत्रम् – नवगी कक्षायाम् प्रवेश प्राप्तुं प्रधानाचार्याम् प्रति पत्रं पूरयत । 5

माननीय 1.

राजकीय माध्यमिक विद्यालयः

नवदेहली

मान्ये,

सविनयम् निवेदनम् अस्ति यत् अहम् 2.....इति कक्षायाम् 90% अंका गृहीत्वा उत्तीर्णः जातः। ह्यः एवं वयम् वसन्तकुंज इत्यस्मिन् नगरे स्वनिर्मित गृहे प्रवेशम् कृतवन्तः। मम पूर्वं विद्यालयः इतः एकः विंशति क्रोश 3. दूरे अस्ति। अहम् भवन्त्याः विद्यालये प्रवेष्टुम् इच्छामि। भवत्याः विद्यालयस्य एकम् बसयानम् अपि गृहस्य समीपे एवआगच्छति। 4. मह्यम् आप स्वीकृतिम् दत्त्वा भवत्यः अनुगृहणन्तु।

सधन्यवादम्

भवत्याः 5 शिष्यः।

मंजूषा (अष्टम्, प्रधानाचार्य महोदयाः, कृपया, आज्ञाकारी, पर्यन्तम्)

प्र. 4. चित्रं दृष्ट्वा मंजूषा प्रदत्त शब्दैः पंचवाक्यानि लिखत्—
(गृहम्, आम्रम्, वृक्षाः, लघुवाटिका, वदतः)

प्र. 5. संवाद पूरयत— 5

आभा – हे भ्रातः! त्वम् 1. पठसि?

गुलशन – अहम् 2. अभिज्ञानशाकुन्तलम् पठामि।

आमा – भ्रातः 3. पदस्य अर्थ किम् अस्ति।

गुलशन – अभिज्ञानपदस्य 4. 'पहचान' इति अस्ति।

आमा – अस्तु। कालिदासस्य कस्याः : अन्या अपि रचनायाः नाम 5.।

गुलशनः – मेघदूतम्।

मंजूषा : (अर्थः, किम्, अभिज्ञान, कालिदासस्य, जानासि)

प्र.6. संधि कुरु – 3

धन+ईशः, सह+एव, गै+अकः

प्र. 7. धातु प्रत्यय च लिखत्— 3

भ्रमित्वा, चलितुम्, नमनीय

प्र. 8. क) संख्यावाची शब्द लिखत्— 3

83 49 98

ख) समयवर्णनम् कुरु— 2

9.45 2.30

प्र. 9. क) पर्याया लिखत्— 2

तमः ज्योतिः

ख) विपर्याया लिखत्— 2

वृद्धा विवेकः

खण्ड – घ पठित अवबोधनम्

प्र. 10. पठित गद्यांश – 6

पूर्वदिशायाम् उदेति सूर्यः पश्चिमदिशायां च अस्तं गच्छति इति दृश्यते हि लोके। परं न अनेन अवबोध्यमस्ति यत्सूर्यो गतिशील इति। सूर्योऽचलः पृथिवी च चला या स्वकीये अक्षे घूर्णति इति साम्प्रतं सुस्थापितः सिद्धान्तः। सिद्धान्तोऽयं प्राथम्येन प्रवर्तितः आसीत्, महान् गणितज्ञः ज्योतिर्विच्च आर्यभटः। पृथिवी स्थिरा वर्तते इति परम्पराय प्रचलिता रुदिः तेन प्रत्यादिष्टा।

क. एक पदेन उत्तर –

1. सूर्यः : कस्यां दिशायाम् उदेति?

2. महान् गणितज्ञः कः आसीत्?

3. सूर्यः कस्यां दिशायाम् अस्तं?

ख) पूर्णवाक्येन उत्तर –

1. कः सुस्थापितः सिद्धान्तः?

ग) भाषिक कार्यम्—

1. गच्छति कः लकारः।

2. सूर्योऽचलः पृथिवी च।